

ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПІДХОДІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

TRANSFORMATION OF MANAGEMENT APPROACHES IN THE IMPLEMENTATION OF THE STATE HUMANITARIAN POLICY REGARDING THE PHYSICAL EDUCATION OF YOUTH IN THE CONTEXT OF NATIONAL SECURITY

У статті доведено, що національна безпека досягається правильно організованою обороною від загроз із застосуванням сил і засобів зі сфер діяльності держави ще й у сфері фізичного виховання. Зазначене питання стосується не лише збройних сил, а й усього суспільства, адже відбувається війна не лише збройного характеру, а й важливі її політичні, соціальні та економічні аспекти. Надзвичайно важливо всебічно підготувати громадян, які у разі виникнення загрози мають діяти швидко та ефективно, а не панікувати.

Запропоновано підхід, що виховуючи молодь у контексті безпеки та оборони, ми сподіваємося, що під час військового нападу громадянська буде знати, як діяти, оскільки держава має дбати про свідомих та ефективних громадян, які зможуть використати набуті знання на практиці. З точки зору забезпечення соціально-гуманітарної безпеки першочерговим завданням є створення в державі умов для забезпечення розвитку спортивної бази в широкому розумінні та забезпечення доступу до неї якомога ширших верств суспільства. Важливим фактором національної безпеки є постійний розвиток фізичної культури та пов'язаних із нею знань про доцільність підвищення фізичної підготовленості, а відтак і стану здоров'я молоді. Акцентовано, що фізичну активність слід пропагувати як особливу цінність у широкому розумінні системи індивідуальних і суспільних цінностей, які служать всебічному розвитку молоді людини. У динамічно мінливій дійсності все навколо нас зазнає різноманітних змін. Установки молодих людей постійно набувають іншого змісту, адекватного формі та виміру сучасної держави. Фізична культура української молоді стає частиною системи цінностей окремої людини і всього суспільства щодо цієї сфери життя. З'ясовано, що під фізичною культурою і ставленням до неї розуміють такий спосіб життя людини, в якому є місце турботі про власне тіло, здоров'я і працездатність організму. У цьому сенсі фізична культура характеризує властивості людини, її поведінку і ставлення до себе, а також до інших людей, навколишнього середовища і світу символів. Відбуваються швидкі зміни майже в усіх сферах існування суспільств, люди прагнуть змінити життя таким чином, щоб воно стало комфортнішим, але, також, може стати не завжди безпечнішим, особливо на сучасному етапі. Усвідомлено, що у розвитку суспільства вирішальну роль відіграють освічені, культурні люди з високим моральним рівнем, здорові, працездатні громадяни, які активно беруть участь у суспільних змінах в науці, техніці чи в матеріальній сфері або у підвищенні суспільної свідомості. Рухова діяльність молоді, яка здійснюється через

різні форми фізичного виховання, спорту і туризму, безпосередньо пов'язана зі здоров'ям, однією з цілей школи є підготовка особистості до життя в суспільстві. Після закінчення навчання молодь повинна бути не тільки підготовленою до професійної діяльності, але й бути всебічно розвинутою особистістю як інтелектуально, так і фізично.
Ключові слова: управлінські підходи, фізичне виховання, трансформація, національна безпека, державна гуманітарна політика, молодь, заклади освіти.

The article proves that national security is achieved by properly organized defense against threats with the use of forces and means from the spheres of state activity, including in the field of physical culture. The mentioned question concerns not only the armed forces, but also the whole society, because now the war is not only military, but also its political, social and economic aspects are important. It is extremely important to comprehensively prepare citizens who, in the event of a threat, must act quickly and efficiently, and not panic.

The approach proposed is that by educating the youth about security and defense, we hope that in the event of a military attack, the public will know what to do. The state should take care of conscious and effective citizens who will be able to use the acquired knowledge in practice. From the point of view of ensuring social security, the primary task is to create conditions in the state to ensure the development of the sports base in the broadest sense and to ensure access to it for the widest possible strata of society. An important factor of national security is the constant development of physical culture and related knowledge about the expediency of increasing physical fitness, and thus the state of health of society. It has been studied that physical activity should be promoted as a special value in the broad sense of the system of individual and social values that serve the comprehensive development of a person. In a dynamically changing reality, everything around us undergoes various changes. People's opinions, judgments and attitudes are constantly acquiring a different content, adequate form and dimension of the modern state. The physical culture of Ukrainian youth becomes part of the value system of an individual and the entire society regarding this sphere of life.

It was found that physical culture and the attitude towards it mean such a way of life of a person, in which there is a place to care for one's own body, health and working capacity of the organism. In this sense, physical culture characterizes the properties of a person, his behavior and attitude towards himself, as well as towards other people, the environment and the world of symbols. Rapid changes are taking place in almost all spheres of society, people strive to change life in such a way

УДК 351.84:35.072.2:342.5 (477)
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.33.17>

Рибич І.Є.

к. наук з держ. упр., доцент,
доцент кафедри спортивної медицини
та здоров'я людини
Львівський державний університет
фізичної культури
імені Івана Боберського

that it becomes easier and more comfortable, but also may not always become safer. It is realized that educated, cultured people with a high moral level, healthy, able-bodied people who actively participate in social changes in science, technology or in the material sphere or in raising social consciousness play a decisive role in the development of society. Physical activity of a person, which is carried out through various forms of physical education, sports and

tourism, is directly related to health, one of the goals of the school is to prepare the individual for life in society. After graduation, a person should not only be prepared for professional activities, but also be a comprehensively developed personality both intellectually and physically.
Key words: management approaches, physical education, transformation, national security, state humanitarian policy, youth, educational institutions.

Постановка проблеми у загальному вигляді з важливими науковими і практичними завданнями. Загальнолюдські цінності, такі як Батьківщина, здоров'я нації та честь, вони входять у сферу діяльності, на яку впливає фізичне виховання [2]. В контексті державної гуманітарної політики заклад освіти має формувати ставлення молоді до проблеми національної безпеки як елементу життя держави, а випускник повинен володіти мінімальними теоретичними знаннями в галузі безпеки та основними фізичними навичками, необхідними для підтримки та покращення своєї форми.

В системі освіти має наголошуватися питання мотивації для активної участі молодого покоління у заняттях фізичною культурою, що актуалізовано формуванням державної гуманітарної політики щодо фізичного виховання української молоді, особливо на сучасному етапі в контексті національної безпеки. Фізична культура є відносно інтегрованою та усталеною системою поведінки у сфері піклування про фізичний розвиток, рухливість, здоров'я, досконалість та людське самовираження, що діє відповідно до моделей, прийнятих у даній спільноті, а також результатів такої поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Сьогодні вважається необхідним виховувати молоду людину заради власного здоров'я, невід'ємною складовою якого є доцільна, систематична фізична активність, щоб у дорослому житті ця людина мала можливість впливати на нього, підтримувати та покращувати його. Результати чисельних досліджень доводять, що підвищена фізична активність позитивно впливає на низку не тільки фізіологічних, але й адаптаційних властивостей. У соціальній сфері фізична активність допомагає отримати низку властивостей, необхідних у житті дорослої людини, таких як: емоційна врівноваженість, психічна витривалість, стійкість до стресів, здатність психічно адаптуватися до мінливих умов [7]. Фізичне виховання формує почуття відповідальності, дисциплінованості, наполегливості в подоланні труднощів, сприяє засвоєнню соціально-гуманітарних норм і соціокультурних цінностей.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Фізичне виховання повинне сприяти пробудженню переконань щодо важливості фізичної активності в житті молоді людини, а також створювати шанс для формування у людей відповідного ставлення до здоров'я. Зазначене завжди залишається одним із головних чинників, що визначають здоров'я, а отже і гарантує здоров'я та фізичну безпеку громадян, що є складовою національної безпеки в широкому розумінні. У процесі фізичної активності виявляються потенційні здібності індивіда, пов'язані з тренуваннями та фізичною працездатністю, а також здатністю до адаптації. Це найпоширеніший засіб стимулювання розвитку, збільшення різнобічних адаптаційних можливостей, набуття більшого відчуття захищеності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні управлінських підходів у державній гуманітарній політиці щодо фізичного виховання української молоді на сучасному етапі в контексті національної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні важливо, щоб молодь частину свого часу використовувала для занять фізичною культурою, це підтверджує той факт, що фізична активність позитивно впливає на соматичне, психічне та соціальне здоров'я громадян. Якщо фізична активність проводиться систематично, то це призводить до позитивних функціональних змін у багатьох системах організму людини, сприяє підвищенню рівня фізичної підготовленості. Рухова активність є необхідною умовою здоров'я людини, а заняття фізичною активністю мають бути невід'ємним елементом оздоровчої поведінки молодого покоління.

Фізична культура спрямована на створення правильного набору установок, передачу базових повідомлень, а також введення в протидію до подразників зовнішнього середовища і набуття рухової підготовленості, підвищення працездатності, тобто категорій, що визначають поведінку людини стосовно її фізичної форми [1]. Удосконалення організму, формування в молоді потребує такого ресурсу знань, умінь, звичок і ставлення до фізичної

культури, який на практиці виявлятиметься в прагненні та діях щодо збереження високої фізичної підготовленості та здоров'я протягом усього життя.

Фізичне виховання повинно оздоровлювати, загартовувати, приносити радість і відпочинок, розвивати інтереси, привчати до здорового способу життя, але перш за все готувати дбати про здоров'я. За допомогою фізичного виховання та масового спорту робляться спроби позитивно вплинути на задоволення емоційних потреб, розрядку психічної та соціальної напруги, і таким чином впливати на розвиток особистості, товариства та спільної відповідальності. Молодий чоловік повинен усвідомлювати, що здоров'я, безсумнівно, є найважливішою цінністю, про яку він повинен дбати на кожному етапі свого життя.

Вирішуючи, як буде виглядати його життя і які цінності будуть в ньому найважливішими, він повинен пам'ятати про те, щоб будувати своє життя відповідно до своїх принципів і переконань. Фізична культура уособлює вираження специфічного ставлення до власного тіла, свідомо й активна турбота про розвиток працездатності та здоров'я, це вміння організувати та проводити час з найбільшою користю для фізичного та психічного здоров'я [6]. Здоров'я загально визнано як цінність, але потреба піклуватися про здоров'я часто виникає лише перед лицем хвороби.

Фізична активність дуже позитивно впливає на здоров'я людини, фізичну форму, працездатність і самопочуття, рівень фізичної активності суспільства, крім правильного харчування, уникнення залежностей, контакту з природою та зняття стресу, є позитивним показником здоров'я. Основними сферами впливу фізичної активності є відчуття почуватися добре й отримувати задоволення від життя, шанс на правильний фізичний, розумовий і соціальний розвиток у дитинстві та продовження активного самостійного життя в старості, профілактика захворювань.

Рівень фізичної культури та освіти соціуму значною мірою залежить від знань, умінь і ставлення тих, хто виховує громадянське суспільство. Вживання нації в умовах загрози безпеці держави залежить від психічного та соматичного здоров'я громадян, їх психофізичної підготовленості, стресостійкості, здатності вирішувати складні ситуації. Сьогодні, незважаючи на порушення проблеми фізичної та духовної культури суспільства, особливо у представників молодого покоління, питання про співвідношення фізичної культури та оборонного виховання держави розглядається мало.

Фізична культура є одним із найважливіших факторів ефективності оборонної діяльності [2]. Саме фізична підготовленість військових значною мірою визначає силу армії, так само як фізична підготовленість громадян відображає силу нації, також військовослужбовцям потрібна фізична підготовка для роботи, не применшуючи ролі відповідних знань про ризики. Виховання у фізичній культурі полягає у взаємодії розумового, морального та естетичного розвитку. Це важлива освітня та виховна мета як через біопсихічні потреби людей, які в ній беруть участь, так і через соціально-педагогічні цінності, які є результатом цієї участі.

Серед виховних ефектів фізичної культури виділяють такі риси характеру і волі, як врівноваженість і самовладання, психічна стійкість і наполегливість, рішучість, сміливість, свідомо дисциплінованість. Громадське здоров'я уособлює взаємопов'язані фізичні, психічні та соціальні аспекти, тому воно потребує постійного догляду, вміння відновлювати порушений баланс між можливостями адаптації системи до того, що постійно відбуваються внутрішні та зовнішні зміни. Поведінка щодо здоров'я, як і спосіб життя, значною мірою визначається соціальним і культурним контекстом, який формує і водночас обмежує індивідуальний вибір. Таким чином, конкретні практики здоров'я є не стільки ефектом намічених дій, скільки наслідком їх узгодженості з більш загальними способами життя.

У практиці фізичного виховання до цього часу основна увага приділялася фізичному здоров'ю та навичкам, пов'язаним з гігієною та доглядом за тілом, раціональне харчування, профілактика захворювань. ВООЗ визначає їх як навички, які дозволяють людині позитивну адаптивну поведінку, котра дає можливість ефективно справлятися із завданнями та викликами повсякденного життя [4]. Варто підкреслити, що проведення занять з життєвих навичок викладачами фізичної культури також може сприяти розвитку та вдосконаленню їхніх особистих і соціальних навичок. Формування належного ставлення до національної безпеки держави є складним завданням, яке потребує від викладача різноманітних дій щодо своїх вихованців у когнітивній, емоційній та поведінковій сферах.

Охоплення виховною діяльністю всіх сфер є необхідною умовою формування стійкого ставлення до держави. Основним завданням, сутністю і основним критерієм ефективності виховання участі в окремих сферах життєдіяльності людини є формування установок, що сприймаються як здійснення змін в молоді.

Результатом такої діяльності є всебічно розвинена особистість, належно сформована в суспільно-моральному, професійно-культурному, фізичному контексті, адаптована до життя в умовах дійсності, котра швидко змінюється.

Охорона здоров'я є важливою ланкою в ланцюгу матеріально-технічного забезпечення національних збройних сил, важливі завдання у сфері національної безпеки стоять перед громадянським вихованням і фізичним вихованням дітей, молоді та дорослих. Основною увагою в цій сфері є мета формування у громадян усвідомлення обов'язків стосовно безпеки та оборони держави, формування патріотичного ставлення і набуття знань та навичок, необхідних для раціональної і ефективної діяльності в мирний час та надзвичайних ситуаціях. Крім того, мають бути вжиті заходи щодо підготовки громадян до виконання завдань, котрі впливають із ситуації загрози національній безпеці.

Студентство є тією соціальною групою, для якої контакт з фізичною культурою обмежується участю на заняттях фізичної культури, у підготовці до занять фізичною культурою йдеться про універсальність цієї участі, яка може бути досягнута добровільною фізичною активністю суспільства. Протягом підліткового віку необхідно прагнути до всебічної підготовки дівчат і юнаків до занять фізичною культурою, щоб після закінчення навчального процесу вони бажали і вміли доглядати за своїм тілом, а отже, займатися фізичною культурою [3]. Процес виховання стосовно фізичної культури, як і процес виховання в цілому, слід починати якомога раніше, в період пробудження інтересів, пошуку зразків поведінки і формування звичок.

Спосіб життя молоді значною мірою зумовлений її ставленням до фізичної культури, яке формується переважно у закладах освіти, особливо під час занять фізкультурою та масового спорту. Якщо негативне ставлення до фізичного виховання є результатом некомпетентності викладачів на попередніх етапах навчання, то в подальшому, стоїть дуже складне завдання. Оскільки навички, набуті одного разу, характеризуються довговічністю, вони підкреслюють ті компетенції, які значною мірою дозволяють виконувати фізичну активність у майбутньому.

Висновки і перспективи подальших досліджень в даному напрямку. Фізичне виховання уособлює свідому діяльність, спрямовану на створення правильного набору

установок і пов'язану з цим передачу основної інформації та набуття навичок, які разом визначають поведінку людини стосовно її фізичної форми. Дисципліни фізичної культури у закладах освіти повинні дати можливість молодим людям зняти розумове напруження в приємній атмосфері, дозволити їм активно відпочити, що є складовою управлінських підходів у державній гуманітарній політиці.

Через різноманітність проблем, які постають перед фізичним вихованням, викладачі повинні базувати свою діяльність на педагогічних, психологічних і соціологічних знаннях. Для того, щоб в майбутньому можна було говорити про фізично активне суспільство, необхідно популяризувати спортивно-масові дисципліни у контексті фізичного виховання, якими може займатися молодь протягом усього життя. Вони також повинні бути підготовлені з точки зору методології та організації, а також змісту, мотивації та соціальної культури. Фізичне виховання залишається одним із головних чинників, що визначають здоров'я, а отже гарантують здоров'я та фізичну безпеку громадян, що є складовою національної безпеки у широкому контексті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бернс Л. Інновації у сфері охорони здоров'я URL: <http://www.management.com.ua/interview/int021.html> (дата звернення: 12.12.2022).
2. Ковальчук В.Г. Основні принципи сучасної державної гуманітарної політики України. *Стратегічні пріоритети*. № 4 (25). 2012. С. 18–21.
3. Мартякова О.В. Перспективи модернізації охорони здоров'я. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2015. № 4 (32). С. 23–30.
4. Лехан В.М., Слабкий Г.О., Шевченко М.В. Аналіз результатів реформування системи охорони здоров'я в пілотних регіонах: позитивні наслідки, проблеми та можливі шляхи їх вирішення. *Україна. Здоров'я нації*. 2015. № 3. С. 67–86.
5. Павлюк К. Діяльність неурядових громадських організацій у контексті забезпечення національної безпеки. *Вісник НАДУ*. 2012. № 2. С. 210–217.
6. Пироженко В.О. Гуманітарна складова національної безпеки: предмет дослідження та коло основних проблем. *Стратегічна панорама*. 2005. № 2. С. 37. URL: niss.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=prnb1&issue=2005_2 (дата звернення: 30.12.2022).
7. Степанко О.В. Сутність, мета, завдання та складові гуманітарної сфери. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 3. С. 201–208. URL: nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2012_3_29 (дата звернення: 30.12.2022 р.).